

УДК 378.4

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-2-310-321

**THE STATE OF RESEARCH THE PROBLEMS OF FORMING OF
MULTICULTURAL COMPETENCE AMONG FOREIGN MEDICAL
STUDENTS IN THE PROCESS OF LEARNING HUMANITARIAN
DISCIPLINES**

**СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ
ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-
МЕДИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Anna KREMENCHUK,
teacher

cremenchuk.a@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3509-2518>

State Establishment «Luhansk State
Medical University»

✉ 32, Budivelnikiv St., Rubizhne,
Lugansk region, 93012

Анна КРЕМЕНЧУК,
викладач

Державний заклад «Луганський
державний медичний
університет»

✉ вул. Будівельників, 32,
м.Рубіжне, Луганська область,
93012

Original manuscript received: July 12, 2020
Revised manuscript accepted: August 09, 2020

ABSTRACT

In the article the main scientific thoughts concerning the problems of forming multicultural competence of the foreign medical students in the process of learning humanitarian disciplines were systematized. The relevance of the article is attributable to the presence of contradictions between the necessities of forming multicultural competence among foreigners who study on the medical educational institutions of Ukraine, and absence of systematized scientific and methodological basis concerning the issue of forming multicultural competency among foreign medical students, since during recent decades in the whole amount of scientific and pedagogical works a small quantity of researches dedicated to the mentioned problem, as well as the whole problem of education of foreign citizens in Ukraine, had been performed; and at the same time there is a great increase in the number of foreign students studying in Ukrainian institutions of higher medical education. The aim of the article is to perform an analytical review of the field of research and studies concerning the problems of forming multicultural competency among foreign medical students in the process of learning humanitarian disciplines. In the paper the fields of research and studies concerning the problems of forming multicultural competence in the process of learning humanitarian disciplines, the problems of forming multicultural competence among the students of establishments of higher education of different grades and accreditation levels, the problems of forming multicultural competence among foreign students, especially among the students of Ukrainian institutions of higher medical education were analyzed. Attention was paid to the researches of aspects of forming multicultural competence in educational institutions of different forms and levels of accreditation, forming multicultural competence in professional education of different specializations, forming

multicultural competence and/or its components among foreign students, especially foreign medical students.

Key words: *multicultural competence, foreign medical students, humanitarian disciplines.*

Вступ. Проблема формування полікультурної компетентності набула актуальності на сучасному етапі внаслідок суттєвого збільшення кількості іноземних студентів у закладах вищої медичної освіти України, порівняно із минулим десятиліттям. За такий невеликий проміжок часу неможливо ретельно дослідити будь-яке явище. У наукових поглядах стосовно полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків та педагогічних технологій її формування також існують суттєві прогалини. Однак деякі напрямки дослідження полікультурної компетентності вже були опрацьовані, а саме формування полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін у закладах освіти різного ступеня й форм акредитації; формування полікультурної компетентності в здобувачів професійної освіти різних ступенів та спеціальностей; формування полікультурної компетентності серед іноземних студентів.

В українському й світовому науково-педагогічному доробку існує незначна кількість аналітико-реферативних досліджень стану полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків. Зокрема, у вітчизняній науково-педагогічній літературі дослідження такого плану стосувалися історії підготовки іноземних студентів в Україні з 1946 по 2000 рр. (Л. Рибаченко) та проблем навчання в Україні іноземних студентів (стаття О. Адаменко та М. Разорьонової). Зокрема, в останній зазначається, що за період 1990-2010х рр. було захищено лише 20 дисертацій, які стосувалися освіти іноземних студентів. Наукових праць, які б розглядали стан проблем формування полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, недостатньо.

Таким чином, *актуальність* статті зумовлена наявністю протиріч між необхідністю формування полікультурної компетентності серед іноземців, які навчаються в медичних закладах освіти України, та відсутністю систематизованої науково-методичної бази щодо формування полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків.

Мета статті: здійснити аналітико-реферативне дослідження стану розробленості проблем формування полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Завдання статті: проаналізувати стан дослідженості проблем формування полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін; полікультурної компетентності серед студентів закладів вищої освіти різних ступенів і форм акредитації; полікультурної компетентності серед іноземних студентів, зокрема серед іноземних студентів-медиків.

Методи та методики дослідження. Протягом дослідження використовуватимуться теоретичні методи (аналіз і синтез наукової, спеціальної літератури).

Результати та дискусії. Формування полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін досліджували науковці Н. Білоцерківська Л. Добровольська, О. Канюк, Н. Литвиненко, С. Мунтян, Е. Палихата, О. Семенов, О. Слоновьська, А. Солодка, І. Тимченко, С. Цимбрило.

Теоретичні засади та педагогічні технології формування полікультурної компетентності в здобувачів професійної освіти різних рівнів та спеціальностей були предметом розгляду багатьох наукових дослідників (О. Бакало, А. Гадамська, Я. Гулецька, Є. Зеленов, А. Камбур, О. Навроцький, Л. Ортинський, Д. Порох та ін.).

Аспекти формування полікультурної компетентності або її компонентів в освітньому просторі закладу вищої освіти були предметом дослідження таких учених, як Т. Алексєєва, С. Амеліна, Л. Ананьєва, Е. Бахіча, Д. Бубнова, Я. Булахова, Т. Ваколюк, І. Вереїтіна, О. Вовк, Л. Волкова, О. Волченко, М. Галицька, Т. Ганніченко, І. Голуб, Р. Гришкова, Ю. Дегтярьова, Є. Іванченко, О. Канюк, Л. Маслак, О. Смирнова, І. Тимченко, С. Цимбрило.

Педагогічні технології формування полікультурної компетентності та її компонентів були предметом наукових пошуків З. Бакум, О. Бернацької, Т. Бесарабової, А. Белкіна, С. Бігунової, І. Богданової, Н. Бойко, В. Борисенко, Г. Бриль, Л. Воротняк, А. Гадамської, Дін Сінь, Ю. Друзь, О. Загородної та ін.

Особливої уваги заслуговують наукові дослідження застосування технологій формування полікультурної компетентності або її компонентів у вищій професійній освіті, проте більша частина наукового доробку стосується професійної освіти вітчизняних студентів вищого педагогічного навчального закладу або педагогічних спеціальностей університетів (Т. Зубенко, В. Калінін, К. Климова, О. Кміть, І. Когут, Л. Козак, Т. Колодько, Т. Коноваленко, І. Костікова, О. Котенко, І. Кухарчук, О. Кущенко, І. Міщук, Л. Орловська та ін.).

Педагогічні технології формування полікультурної компетентності та її компонентів серед студентів медичного навчального закладу були досліджені В. Осипенко, Л. Русалкіною, А. Щербаковою.

Педагогічними технологіями формування полікультурної компетентності або її компонентів серед іноземних студентів присвячені роботи Т. Кірик, В. Коломієць, М. Метьолькіної, А. Приходько, О. Федорової, О. Пальчикової.

На сучасному етапі недостатньо досліджень, які стосуються формування полікультурної компетентності іноземних студентів у вищому медичному навчальному закладі в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Оскільки до гуманітарних відноситься широкий спектр мовних і немовних дисциплін, дослідники розглядали формування полікультурної компетентності в процесі вивчення: іноземних мов (Л. Добровольська); української мови як рідної (Н. Литвиненко, С. Мунтян, Е. Палихата), усього спектру дисциплін.

Предметами розгляду більшості дослідників професійної освіти були психолого-педагогічні явища, які, на перший погляд, не мають відношення до полікультурної компетентності. Проте вони мають у своїй структурі ті ж компоненти, що і полікультурна компетентність. Наприклад, С. Тихолаз, О. Неловкіна-Берналь досліджували відповідно професійне спілкування та професійну спрямованість студентів медичних спеціальностей. У структурі професійного спілкування студентів медичних спеціальностей, запропонованою С. Тихолаз, є комунікативний аспект професійного спілкування, який деякі дослідники (О. Смирнова та ін.) вважають таким, що може бути одним із компонентів полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків.

Якщо брати до уваги роботи дослідників стосовно формування полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін, варто зазначити, що предметом розгляду науковців зазвичай були або компоненти полікультурної компетентності, або інші явища, які мають у структурі компоненти, притаманні й полікультурній компетентності. Такою є робота Л. Добровольської, де розглядаються іншомовні уміння старшокласників у процесі вивчення освітніх курсів англійською мовою. Авторка розглядає іншомовні уміння старшокласників як продукт іншомовної мовленнєвої творчості, при цьому вбачає вивчення предметів гуманітарного циклу іноземною мовою однією з умов створення штучного мовного середовища, в якому формуються іншомовні мовленнєві вміння (Добровольська, 2007).

Так само фрагментарно аспекти формування компонентів полікультурної компетентності досліджувалися в галузі викладання української мови. Про соціокультурну компетентність особистості говорить С. Мунтян, яка, керуючись положеннями робіт інших дослідників, визначає соціокультурну компетентність як уміння й навички утворення мовної картини світу, оволодіння національно маркованими мовними одиницями, українським мовленнєвим етикетом. Дослідниця виділяє складники соціокультурної компетентності: загальнокультурний, етнокультурний, соціолінгвістичний, культурознавчий (Мунтян, 2011).

Протягом вивчення педагогічної літератури стосовно полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін бралися до розгляду праці, які стосувалися освітнього простору ЗВО, а також загальноосвітніх закладів різних ступенів. Так, полікультурне виховання старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів досліджувала А. Солодка. Вона дає визначення полікультурного виховання школярів, а також інформує про найпоширеніші у світовій педагогіці підходи до розуміння сутності полікультурного виховання та полікультурної освіти. Дослідниця виділяє аккультураційний (полікультурна освіта – це поліетнічна освіта, пов'язана з нормалізацією стосунків між етнічно різними групами та індивідами), діалоговий (базується на діалогічності відносин різних культур та переймання культурних досягнень інших народів), соціально-психологічний (полікультурне виховання – це особливий спосіб

формування певних соціально-настановчих та ціннісно-орієнтованих нахилів, комунікативних та емпатичних умінь, які дозволяють випускнику загальноосвітньої школи здійснювати міжкультурну взаємодію та виявляти толерантність до інших культур) підходи (Солодка, 2005).

Існують також думки дослідників освітнього простору закладів вищої освіти (ЗВО) стосовно формування полікультурної компетентності або її компонентів. Наведемо деякі приклади.

Одним із показників рівня фахової підготовки спеціаліста І.Тимченко вбачає комунікативну культуру. Оскільки компонентами комунікативної культури дослідниця визначає набір мовних і мовленнєвих навичок, поєднаних із навичками міжособистісної комунікації, не варто ототожнювати комунікативну культуру із полікультурною компетентністю. Однак, обґрунтовуючи доцільність впровадження технології формування комунікативної культури в зміст гуманітарних предметів, І.Тимченко зазначає, що гуманітарні дисципліни мають спрямованість на розвиток гуманістичного світогляду, класифікації та узагальнення культурної інформації та "формування цінностей універсальної культури сучасного світу" (Тимченко, 2001: 9). Однією з педагогічних умов, які сприяють ефективному формуванню комунікативної культури студентів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу, дослідниця визначає організацію зустрічей та культурних обмінів з носіями іноземних мов як одну із форм керівництва позааудиторною діяльністю студентів з метою розвитку комунікативної культури. Такі зустрічі можуть сприяти не лише вдосконаленню комунікативної культури студентів, а й формуванню полікультурної компетентності студентів ЗВО в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Досліджуючи соціокультурний компонент у підготовці іноземних студентів-медиків, О.Семенов акцентує увагу на специфічній ролі викладачів гуманітарних дисциплін у соціокультурній адаптації іноземних студентів-медиків. Дослідниця також зазначає, що "для полегшення розуміння іноземними студентами культурних особливостей України фахівці радять...знаходити спільні риси в культурному надбанні України та рідних для студентів країн, акцентувати увагу на самотності кожної з культур" (Семенов, 2016: 91). Окрім гуманітарних дисциплін, автор радить включати соціокультурний компонент у позааудиторну роботу.

Аналіз досліджень праць стосовно формування полікультурної компетентності в процесі вивчення усього спектру гуманітарних дисциплін дозволяє припускати доцільність формування полікультурної компетентності студентів ЗВО в нерозривній єдності з позааудиторною роботою. Загалом при дослідженні формування полікультурної компетентності спостерігається тенденція: в процесі вивчення іноземних мов увага приділяється лінгвістичним аспектам полікультурної компетентності, а української мови – культурологічним. Варто зазначити, що більшість досліджень науковців присвячені не формуванню полікультурної компетентності у т.зв. "чистому" вигляді.

Визначення полікультурної компетентності дають О. Березюк, С. Авхутська О. Щеглова, С. Цимбрило, І. Кушнір, після чого структурують поняття за компонентами. Усі вищезазначені дослідники одним із компонентів виділяють когнітивний – "засвоєння знань, образів та цінностей світової культури, культурно-історичного й соціального досвіду різних країн та народів" (Щеглова, 2005); "етнічна обізнаність щодо своєї та інших етнічних груп, усвідомлення та розуміння міжкультурних відмінностей" (Непочатих, 2011); "володіння певними знаннями про культуру, історію, звичаї, традиції не тільки рідного, але й іншого народів" (Кушнір, 2008); "сукупність знань про культуру, сутність і способи самовиховання полікультурної компетентності, практичне володіння іноземною мовою; здатність до систематизації й узагальнення знань" (Данилова, 2007: 13); "сформованість системи полікультурних знань, що виступають орієнтовною основою діяльності особистості в полікультурному суспільстві" (Березюк, 2015: 202).

Унаслідок того, що досліджень, присвячених формуванню полікультурної компетентності недостатньо, але є великий пласт наукових робіт, у яких автори брали до розгляду компоненти полікультурної компетентності, вважаємо доцільним узяти проаналізувати не лише полікультурну компетентність у цілому, а й окремі її компоненти. Тому надалі будемо спиратися на праці дослідників, які вивчали формування полікультурної компетентності або її компонентів.

Загальні світові тенденції, які зумовлюють необхідність формування полікультурної компетентності студентів ЗВО, висвітлювали Є. Зеленов, Л. Ортинський, Я. Гулецька. Вони зазначали, що сучасна освіта здійснюється в умовах глобального соціокультурного простору, одним із основних її завдань є формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до певної культури і при цьому приймає усе світове різноманіття культур; здатна конструктивно взаємодіяти з представниками інших культур.

Варто зазначити, що формування професійної компетентності як і будь-який інший педагогічний процес є складним соціально-психологічним явищем, якому сприяють або перешкоджають певні фактори. Наявність стримуючих факторів формування полікультурної компетентності підтверджується науковим дослідженням А. Камбура та О. Навроцького в галузі соціології. Необхідність формування полікультурної компетентності особистості склалася на сучасному історичному етапі внаслідок швидкого розвитку технологій, оскільки з появою більш зручних засобів зв'язку та економічних транспортних засобів зростає і кількість людей, які мають можливість взаємодіяти з громадянами інших країн. Отже, можемо говорити, що формування полікультурної компетентності вимагає інноваційних процесів в освіті. Проте інновація, на думку О. Навроцького, матиме місце лише в суспільстві, яке готове до неї. «Показово, що висока інновативність

корелює з ефективною формою організації соціальної системи, з її налаштованістю на зміни» (Навроцький, 2006).

Говорячи про вищу освіту іноземних студентів, дослідники (О. Бакало, А. Гадомська, А. Камбур, Д. Порох, Ч. Сін та ін.) зазначають необхідність адаптації іноземців до нового освітнього середовища. До трактування явища адаптації існує декілька основних підходів:

1) соціально-психологічний (С. Ворожбит, С. Дін, Н. Зінонос) пояснює адаптацію як пристосування індивіда до нових умов існування (Дін, 2009), беручи при цьому до уваги лише механізми психологічної саморегуляції людини;

2) професійний (Л. Петльована) трактує адаптацію як процес формування професійно значущих якостей у здобувачів професійної освіти;

3) освітній (Т. Алексєєва, О. Бакало, Н. Зінонос, Д. Порох) визначає адаптацію як процес пристосування студентів до нового освітнього середовища;

4) культурологічний (А. Гадомська, Д. Порох) пояснює адаптацію як пристосування до нового культурного середовища, «набуття фоновокультурологічних знань» (Гадомська, 2017), пристосування до умов життя в новій країні та засвоєння її традицій і норм (Порох, 2011).

Думка дослідників адаптації стосовно впливу на неї полікультурної компетентності зазвичай одностайна: процес адаптації проходитиме більш оптимально, якщо однією з педагогічних умов буде формування полікультурної (часто називають соціокультурною) компетентності, здійснюване різними шляхами: забезпечення взаємодії в полікультурному освітньому просторі (Бакало, 2017; Гадомська, 2017; Порох, 2011), занурення у природне мовне середовище (Гадомська, 2017), формування толерантності до представників інших національностей (Бакало, 2017), розвиток полікультурної компетентності викладачів, які працюють з іноземними студентами (Бакало, 2017).

Проте, під впливом певних соціальних умов процес адаптації може проходити аномально. Умови, які значно впливають та часто унеможливають процес адаптації, досліджував А. Камбур. Він говорить про явище вимушеної адаптації, що формується як наслідок несприйняття легітимно-домінуючої ціннісно-нормативної системи соціуму, до якого прагне адаптуватися людина. Вимушені адаптації характеризуються використанням захисних, компенсаторних і деприваційних практик, спрямовані на самозбереження адаптанта й пов'язані з обов'язковою зміною способів взаємодії з оточенням, але при збереженні в цілому старих, традиційних цілей та цінностей (Камбур, 2007: 10). Процес адаптації «може здійснюватися: а) соціально-неадекватним, неприхованим протиставленням особистісної системи ціннісних орієнтирів соціальної; б) мімікрійним, маскуванням особистісної нормативно-ціннісної системи під соціальною, тобто прихованим протиставленням особистісних ціннісних орієнтирів соціальною» (Камбур, 2007: 9). Варто зазначити, що «легітимно-

домінуюча ціннісно-нормативна система соціуму», про яку говорить А. Камбур, – це система цінностей та норм, не лише утверджених законом, а й таких, що мають корені в культурі певного соціуму. Тобто, на адаптацію впливає прийняття чи неприйняття затверджених у незвичному для адаптанта суспільстві норм культури.

Таким чином, існує прямий зв'язок між рівнем полікультурної компетентності та рівнем адаптованості особистості. Чим вищим є рівень сформованості полікультурної компетентності, тим вищим є рівень адаптованості особистості до нового освітнього та соціокультурного середовища, тим безболіснішим буде процес прийняття чужої культури. Варто також відрізнити сформовану полікультурну компетентність від мімікуючої вимушеної адаптації.

Висновки. Протягом вивчення науково-педагогічної літератури стосовно теми дисертаційного дослідження було виявлено, що полікультурна компетентність іноземних студентів-медиків – багатоаспектне педагогічне явище, яке детально розглядалося науковцями в тих випадках, коли йшлося про особливості формування полікультурної компетентності в освітньому просторі навчальних закладів різних рівнів акредитації, в підготовці фахівців різних спеціальностей.

Більшість дослідників проблем формування полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін досліджували явище в освітньому просторі закладів як загальної, так і вищої освіти. Якщо брати до уваги роботи дослідників стосовно формування полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін, варто зазначити, що предметом розгляду науковців зазвичай були або компоненти полікультурної компетентності, або інші явища, які мають у структурі компоненти, притаманні й полікультурній компетентності. Аналіз праць стосовно формування полікультурної компетентності в процесі вивчення всього спектру гуманітарних дисциплін дозволяє припускати доцільність формування полікультурної компетентності студентів ЗВО в нерозривній єдності з позааудиторною роботою. Загалом, при дослідженні формування полікультурної компетентності спостерігається тенденція: в процесі вивчення іноземних мов увага приділяється лінгвістичним аспектам полікультурної компетентності, в процесі вивчення української мови – культурологічним. На сучасному етапі недостатньо досліджень, які стосуються формування полікультурної компетентності іноземних студентів у вищому медичному навчальному закладі в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Наукові роботи, присвячені полікультурній компетентності, полікультурній освіті, мають визначення цих понять і їх компонентів, що дозволяє розширити спектр дослідження, приділивши увагу компонентам полікультурної компетентності й технологіям їх удосконалення. Дослідники формування полікультурної компетентності іноземних студентів значну увагу приділяли явищу адаптації студентів до іншомовного освітнього середовища. Існує прямий зв'язок між рівнем полікультурної компетентності та рівнем адаптованості особистості.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів стану розробленості проблем формування полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Перспективами подальших досліджень є аналіз наукових робіт, присвячених реалізації різноманітних підходів до формування полікультурної компетентності іноземних студентів.

Література

Бакало О. М. Педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих технічних навчальних закладах : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Нац. авіаційний ун-т. Київ, 2017. 301 с.

Гадомська А. А. Методика мовленнєво-культурної адаптації іноземних студентів засобами креолізованих рекламних текстів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)" / Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". Одеса, 2017. 257 с.

Дін С. Психологічний супровід соціальної адаптації китайських студентів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : [спец.] 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2009. 21 с.

Добровольська Л. С. Розвиток іншомовних умінь старшокласників у процесі вивчення освітніх курсів англійською мовою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.02 "Теорія та методика навчання (германські мови)" / Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2007. 20 с.

Камбур А. В. Соціальна адаптація особистості в суспільстві перехідного типу: зміна ціннісних пріоритетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : [спец.] 22.00.04 "Спеціальні та галузеві соціології" / Гуманіт. ун-т "Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.". Запоріжжя, 2007. 20 с.

Кушнір І. М. Компоненти полікультурної компетентності іноземних студентів. / І. М. Кушнір // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. 2008. № 13. С. 73-78. URL <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/3137/2/08kuskom.pdf> (18.03.2020)

Мунтян С. В. Методика розвитку діалогічного мовлення у процесі реалізації соціокультурної змістової лінії в 6-7 класах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)" / Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2011. 27 с.

Порох Д. О. Соціально-педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих медичних навчальних закладах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.05 "Соціальна педагогіка" / Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". Луганськ, 2011. 22 с.

Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : [колективна монографія : за ред. О. А. Дубасенюк] / О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 193-210

Семенов О. Соціокультурний компонент у підготовці іноземних студентів-медиків. / О. Семенов // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 6(60). С. 87-97.

Солодка А. К. Полікультурне виховання старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

пед. наук : [спец.] 13.00.07 "Теорія і методика виховання" / Ін-т пробл. виховання АПН України. Київ, 2005. 18 с.

Тимченко І. І. Формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2001. 17 с.

Данилова Л. Ю. Формирование поликультурной компетентности студента: автореф. дис. на соиск уч. ст. канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / ГОУ ВПО "Оренбургский государственный педагогический университет". Оренбург, 2007. 24 с. URL <https://www.disserscat.com/content/formirovanie-polikulturnoi-kompetentnosti-studenta/read/pdf> (18/03/20)

Непочатых Е. П. Содержательные характеристики этнической толерантности и этнической идентичности / Е.П. Непочатых // Вестник ТвГУ. – Серия: Педагогика и психология. – 2011. – Вып. 2. – С. 19 – 23.

Щеглова Е. М. Развитие поликультурной компетентности будущих специалистов: дис. канд. пед. наук : [спец.] 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / ГОУ ВПО "Омский госсуд. пед. ун-т". Омск, 2005. 164 с.

References

Bakalo O. (2017). *Pedahohichni umovy adaptatsii inozemnykh studentiv do navchannia u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh* [Pedagogical Conditions of Foreign Students' Adaptation to Studying in Higher Technical Educational Institutions]. (PhD Thesis). National Aviation University, Kyiv [in Ukrainian].

Hadomska A. (2017). *Metodyka movlennievo-kulturnoi adaptatsii inozemnykh studentiv zasobamy kreolizovanykh reklamnykh tekstiv* [The methodology of Speech and Kultural Adaptation of Foreign Students by Means of Creolized Advertisement Texts]. (PhD Thesis). State Establishment "Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa [in Ukrainian].

Din S. (2009). *Psykhoholichnyi suprovid sotsialnoi adaptatsii kytaiskyykh studentiv v Ukraini* [Psychological Conduction of Chinese Student's Adaptation in Ukraine]. (Abstract of PhD Thesis). State Establishment "Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa [in Ukrainian].

Danylova L. (2007). *Formirovanie polikulturnoj kompetentnosti studenta* [Forming of Multicultural Competence of the Student]. (Abstract of PhD Thesis). Orenburh State Pedagogical University, Orenburh [in Russian]. Retrieved from <https://www.disserscat.com/content/formirovanie-polikulturnoi-kompetentnosti-studenta/read/pdf>.

Dobrovolska L. (2007). *Rozvytok inshomovnykh umin starshoklasnykiv u protsesi vyvchennia osvitynykh kursiv anhliiskoiu movoiu* [Development of Foreign Language Skills of Senior Pupils in the Process of Learning Educational Courses in English Language]. (Abstract of PhD Thesis). State Establishment "Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa [in Ukrainian].

Dubaseniuk O. (2015). *Profesiina pedahohichna osvita: systemni doslidzhennia : kolektyvna monohrafiia* [Professional Pedagogical Education: Systemic Researches], (pp. 193-210). In O. Dubaseniuk, (Ed.). Zhytomyr : Vydavnytstvo Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

Kambur A. (2007). *Sotsialna adaptatsiia osobystosti v suspilstvi perekhidnoho typu: zmina tsinnisnykh priorytetiv* [Social Adaptation of Personality in Society in Transition: A Shift in Value Priorities]. (Abstract of PhD Thesis). Humanitarian Institution "Zaporizhzhia Institute of Public and Municipal Administration", Zaporizhzhia [in Ukrainian].

Kushnir I. (2008). *Komponenty polikulturnoi kompetentnosti inozemnykh studentiv* [Components of Multicultural Competence of Foreign Students], Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky – Teaching Languages in Higher Educational Institutions at Present. Interdisciplinary Connections, 13, 73-78 [in Ukrainian]. Retrieved from <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/3137/2/08kuskom.pdf>.

Muntian S. (2011). *Metodyka rozvytku dialohichnoho movlennia u protsesi realizatsii sotsiokulturnoi zmistovoi linii v 6-7 klasakh* [Methodology of Development of Dialogue Speech in the Process of Realization of Sociocultural Content Line in 6th -7th Forms]. (Abstract of PhD Thesis). Kherson State University. Kherson [in Ukrainian].

Nepochatykh Y. (2011). *Soderzhatel'nye harakteristiki jethnicheskoi tolerantnosti i jethnicheskoi identichnosti* [Content Characteristics of Ethnical Tolerance and Ethnical Identity], Vestnik Tverskogo gosudarstvennogo universiteta – Tver State University Newsletter, Issue 2, 19-23 [in Russian].

Porokh D. (2011). *Sotsialno-pedahohichni umovy adaptatsii inozemnykh studentiv do navchannia u vyshchyykh medychnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy* [Social and Pedagogical Conditions of Adaptation of Foreign Students for Studying in Higher Medical Educational Institutions of Ukraine]. (Abstract of PhD Thesis). State Establishment "Luhansk Taras Shevchenko National University", Luhansk [in Ukrainian].

Semenoh O. (2016). *Sotsiokulturnyi komponent u pidhotovtsi inozemnykh studentiv-medykiv* [Sociocultural Component in Training Foreign Medical Students], Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies, 6(60), 87-97 [in Ukrainian].

Shchehlova Y. (2005). *Razvitie polikul'turnoj kompetentnosti budushhih specialistov* [Development of Multicultural Competence of Future Specialists]. (Abstract of PhD Thesis). Omsk State Pedagogical University, Omsk [in Russian].

Solodka A. (2005). *Polikulturne vykhovannia starshoklasnykiv u protsesi vyvchennia humanitarnykh predmetiv* [Multicultural Education of Senior Pupils in the Process of Learning Humanitarian Subjects]. (Abstract of PhD Thesis). Institute of Education Problems of Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].

Tymchenko I. (2001). *Formuvannia komunikatyvnoi kultury studentiv u protsesi vyvchennia predmetiv humanitarnoho tsykladu* [Forming of Communicative Culture Among Students in the Process of Learning Disciplines of Humanitarian Cycle]. (Abstract of PhD Thesis). Kharkiv State Pedagogical University Named After H. S. Skovoroda, Kharkiv [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті систематизовано наукові погляди стосовно проблем формування полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Актуальність статті зумовлена наявністю протиріч між необхідністю формування полікультурної компетентності серед іноземців, які навчаються в медичних закладах освіти України, та відсутністю систематизованої науково-методичної бази щодо формування в них полікультурної компетентності, оскільки за минулі десятиріччя в науково-педагогічному доробку була проведена невелика кількість досліджень, присвячених цій проблемі та освіті іноземців в Україні взагалі, а кількість іноземних студентів у закладах вищої медичної освіти України значно збільшилась. Мета статті – здійснити аналітико-реферативне дослідження стану розробленості проблем формування полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. У роботі було проаналізовано стан дослідженості проблем формування

полікультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін серед студентів закладів освіти різних ступенів і форм акредитації; серед іноземних студентів, зокрема серед іноземних студентів закладів медичної освіти України. Було приділено увагу дослідженням аспектів формування полікультурної компетентності в закладах освіти України різних ступенів та форм акредитації, студентів закладів професійної освіти різних спеціалізацій; формування полікультурної компетентності та/або її компонентів серед іноземних студентів, зокрема серед іноземних студентів-медиків. У ході аналітико-реферативного дослідження науково-педагогічної та спеціальної літератури було виявлено й обґрунтовано необхідність формування саме полікультурної компетентності саме в іноземних студентів, які навчаються в закладах освіти України, зокрема в закладах вищої медичної освіти, зокрема в процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Виокремлено роль мовних дисциплін у формуванні полікультурної компетентності іноземних студентів.

Ключові слова: полікультурна компетентність, іноземні студенти-медики, гуманітарні дисципліни